HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וגואלין לעולם אימא במצות דראש השנה נמי לא ליחייבו קמשמע לן נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים בשילוח עבדים מיהא איתנהו: הכל חייבים במקרא מגילה כהנים לוים וישראלים פשיטא לא צריכא א] ליבטיל עבודתם וכדרב יהודה אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל [א] [א]כהנים בעבודתם ולוים בדוכנן וישראל במעמדן מבטלין עבודתם ובאין לשמוע מקרא מגילה [ב]הכל חייבין בזימון כהנים לוים וישראלים פשיטא לא צריכא דקאכלי קדשים ב] סד"א [1]ואכלו אותם אשר כופר בהם אמר רחמנא והא כפרה היא קמ"ל [2]ואכלת ושבעת אמר רחמנא והא איתנהו: [ג][ב]הכל מצטרפין לזימון כהנים לוים וישראלים פשיטא לא צריכא דקאכלי כהנים תרומה או קדשים וזר קאכיל חולין סד"א הואיל ואי בעי זר למיכל בהדי כהן לא מצי אכיל אימא לא ג] ליצטרף קמ"ל נהי דזר בהדי כהן לא מצי אכיל כהן בהדי זר מצי אכיל [ד]הכל מעריכין כהנים לוים וישראלים פשיטא אמר ד] רבא לא נצרכא אלא לבן בוכרי דתנן [ה]א"ר יהודה העיד בן ה] בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לא כן אלא [ג]כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן [3]וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו הם היאך הם נאכלין ולבן בוכרי נמי כיון דלכתחילה לא מיחייבי לאיתויי כי מייתי נמי חוטא הוא דקא מעייל חולין לעזרה דמייתי להו ומסר ו] לצבור סד"א הואיל וכתיב [4]וכל ערכך יהי' בשקל הקדש כל דאיתיה בשקלים איתי' בערכין והני כהנים הואיל וליתנהו בשקלים ליתנהו בערכין קמ"ל [ו]א"ל אביי האי וכל ערכך לכל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין מסלע הוא דאתא אלא אמר אביי איצטריך סד"א הואיל וכתיב [5]ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כל דאיתיה בפדיון הבן איתיה בערכין והני כהנים הואיל וליתנהו בפדיון הבן ליתנהו בערכין קמ"ל א"ל רבא אלא מעתה גבי איל אשם דכתיב [6]ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערכך ה"נ דכל דאיתיה בערכין איתיה באיל האשם טומטום ואנדרוגינוס דליתנהו בערכין ליתנהו באיל האשם אלא אמר רבא ואיתימא רב אשי איצטריך סד"א הואיל וכתיב [7]והעמידו לפני הכהן ז] ולא כהן לפני כהן קמ"ל נערכין לאתויי [ד]מנוול ומוכה שחין מנה"מ דת"ר בערכך להביא ערך ח] סתום ד"א בערכך ערך כולו הוא נותן ט] ולא [ה]ערך אברים יכול שאני מוציא אף דבר שהנשמה תלויה בו ת"ל נפשות נפשות ולא המת אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס ת"ל והעמיד והעריך כל שישנו בהעמדה ישנו בהערכה [ו]וכל שאינו בהעמדה אינו בהערכה ד"א נפשות אין לי אלא אחד שהעריך אחד אחד שהעריך מאה מנין [ז]ת"ל נפשות דבר אחר נפשות אין

נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות. כלומר בכל דין השמטת קרקעות דהא תנן מוכרין לעולם (א): והך אכילת קדשים משום כפרה הוא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין והבעלים מתכפרין (יומא סח:) אימא לא תיבעי זימון קמ"ל כו': מצטרפין כו'. אי אכיל חד כהן וחד לוי וחד ישראל. כהן בהדי זר מצי למיכל מן החולין הלכך מצטרפין: לא נצרכא אלא לבן בוכרי. בסיפא דמילתא מפרש הא דרבא י]: ששוקל. שקלים באחד באדר: אינו חוטא. כדמפרש לקמן דלא הוו חולין בעזרה אע"ג דלכתחילה לא יא] מיחייב דכתיב (שמות ל) לכל יב] העובר על הפקודים ושבט לוי לא נפקד: חוטא. מפרש במס' שקלים (פ"א ה"ג) דכתיב זה יתנו זה בגימטריא י"ב שבטים דהיינו נמי שבט לוי דכל העובר מפרש כל העובר בים סוף: אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן. יג] להנאתן ושלא כדין: שלנו הוא. שהרי מתרומת הלשכה הן באין ואם אנו שוקלין ללשכה נמצאת מנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים משלנו והיאך נאכלין הכתיב לא תאכל. ולדידן לית לן הך דרשא דהאי כליל תהיה במנחת כהן גרידתא כתיב אבל במנחת צבור זיל בתר רובא: דמסר להו לצבור וכו'. והלכך לבן בוכרי דפטר להו לכהנים משקלים איצטריך מתני' יד] למתני דכהן שהעריך עצמו או את אחר נותן את הערך כישראל דסד"א כו' קמ"ל טו] (דלא גמירי): לא יהו פחותין מסלע. דעני בערכין נידון בהשג יד דכתיב (ויקרא כז) על פי אשר תשיג יד הנודר וגו' ופחות מסלע לא יתן לעולם כדאמר בפ' שני (לקמן ז:) אין בערכין פחות מסלע ומייתי טעמא מהאי קרא וכיון דלהכי אתא לא הוה ס"ד למדרש לדרשא אחריתי למפטר כהנים מערכין ומתני' לא איצטריך: כהנים נפטרו מפדיון הבן בפ"ק דבכורות (ד.) מק"ו אם פטרו את של ישראל במדבר ק"ו את של עצמן: ה"נ דליתנהו באיל אשם. והא ישראל נינהו אלא ודאי הכי לא דרשי' ואכתי מתני' למה לי למיתני כהנים ולוים וישראלים: והעמידו לפני הכהן. עני שהעריך את עצמו או את אחר: ולא כהן לפני כהן. הלכך כהן ליתיה בערכין דאי עני הוא לא קרינא ביה והעמידו לפני הכהן קמ"ל מתני': נערכין לאתויי כו'. כלומר אמר מר לעיל הכל נערכין לאתויי מנוול ומוכה שחין (ז): ערך סתום. לקמן [ע"ב] מפרש וכולה ברייתא מפרש לקמן: ערך אבריו. אמר ערך ידי עלי לא אמר כלום דאין ערך לאיברים אבל אם אמר דמי ידי עלי נותן דמי ידו: שהנשמה תלויה בו. שאם אמר ערך ראשי או ערך כבידי: ת"ל נפשות. בנפש תלה רחמנא ואם העריך טז] דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו: ולא את המת. שאם אמר ערך מת זה עלי לא אמר כלום: והעמיד והעריך. גבי עני שהעריך כתיב: ד"א נפשות. למה נאמר שאם לא נאמר נפשות אלא נפש הייתי אומר אין לי אלא אחד שהעריך אחד כדכתיב (ויקרא כז) איש כי יפליא [נדר] בערכך נפשות (ב) דהיינו אחד שהעריך אחד: דבר אחר נפשות. למה נאמר שאם אמר נפש הייתי אומר אין

ומהו גואלין לעולם לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול בפחות משתי שנים אבל לוים גואלין מיד לפי שנאמר [בישראל המוכר בית בבתי ערי חומה ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה נחלט אבל בלוים נגאל לעולם שנאמר] גאולת עולם תהיה ללוים לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה ואם לא יגאל את השדה [בעלים] ומכר [גזבר] את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד אלא מתחלקת לכהנים ביובל והלוים גואלין לעולם והא דאמר הכא ליתנהו במצות יובל קאי אמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאין היובל מפקיע מיד המקדיש אם לוי הוא כדרך שמפקיע מיד ישראל. עכ"ל רש"י: וגואלין לעולם. אם מכרו שדה גואלין אותו מיד וישראל אינו מותר לגאול פחות מב' שנים דכתיב (שם) במספר שני תבואות וגו' נהי דליתנהו בהשמטת קרקע כלומר בכל דין משפט השמטת קרקע דהא תנן ומוכרין לעולם ל"ה ובר"ה (דף כט.) לא גרים רש"י נהי דליתנהו בהשמטת קרקע משום דמשמע שאין חוזרת לכהנים ביובל והא ליתא ומיהו הכא פי' יפה וקצת קשה מה שייכי השמטת יז] קרקע גבי יובל דהא תניא בספרי בשנת היובל הזאת זאת מוציאה עבדים יח](כנענים) ואין השביעית מוציאה עבדים (כנענים) ק"ו ליובל שמשמט ומה אם השביעית שאינו מוציא עבדים משמטת יובל שמוציא עבדים אינו דין שמשמט ת"ל וזה דבר השמטה שמטה משמטת ואין יובל משמט אלמא אין יובל משמט כספים ומיהו י"ל מקצת שייך השמטת כספים גבי יובל דאין שביעית נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג: והך דאכילת קדשים משום כפרה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם וגו' מלמד שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים אימא לא תיבעי זימון יט] כו' מצטרפין אי אכלו חד כהן וחד לוי וחד ישראל כהן בהדי זר מצי אכיל מן החולין הלכך מצטרפין ל"ה. ומכאן נראה דג' בני אדם המודרים הנאה זה מזה אין מצטרפין כיון דאין אחד מהן יכול לאכול עם חבירו ומיהו נראה דג' בני אדם המודרין אינה ראיה ברורה דשאני תרומה שאין לה היתר לזר אפי' בשאלה מה שאין במודר הנאה ובברכות (ד' מה. ד"ה אכל) הארכתי: כל כהן שאינו שוקל חוטא. דדריש זה יתנו י"ב שבטים בגימטריא ז"ה וה"נ מצי למימר כל לוי שאינו שוקל אלא משום דלא מצי למימר כ] משום שדורשין מקרא זה לעצמן: ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אברים. דס"ד לרבויי משום דאדם יודע דאין ערך לאברים וגמר ואמר לשם כל האברים כולם קמשמע לן ועוד י"ל דסד"א הואיל כא] [ואיתנהו] אברים (ישנו) בדמים (באברים) איתנהו [נמי] בערכין: נפשות ולא המת. ואף על גב דאסור בהנאה מן התורה ואינו בדמים סד"א דאיתיה בערכין כב] הואיל ואתרבי מנוול ומוכה שחין דליתיה בדמים: ולא אוציא את הגוסס ת"ל והעמיד והעריך. וא"ת והא כג] פ"ב דחולין (דף ל.) שחט בה שנים או רוב שנים ° ועדיין היא מפרכסת דהויא בכלל העמדה והערכה וי"ל דבהמה אית בה חיותא טפי ויכולה לעמוד והא דנקט מפרכסת משום דלא הויא נבילה נקט לה (ח) וצריך עיון דפשטיה דקרא דהעמיד והעריך גבי נודר כד] דכתיב בההוא קרא ע"פ אשר תשיג יד הנודר יעריכנו וגוסס הוא נודר ומעריך כדתנן במס' שמחות (ט) ומנא לן לומר כה] כו] מוהעמיד ע"פ [דכתיב] בההוא קרא גבי מעריך לומר שלא יהא נערך: אחד שהעריך מאה מנין. כגון שאמר ערך פלוני ופלוני ופלוני עלי דהזכיר ערך בלשון יחיד כז] דס"ד לא הוי ערך קמ"ל: וכמה

מסורת הש"ס

א) מגילה דף ג. ע"ש, ב) [תוספתא דברכות פ"ה הט"ו ע"ש], ג) (ברכות מט.) [לעיל ג.], ד) [לעיל ב.], ה) שקלים פ"א מ"ד מנחות כא: ודף מו:, ו) לקמן ז: [בכורות י:], ז) [לעיל ב.], ח) [וע' תוספות סוטה כז. ד"ה רב אשי], ט) [ע' תיו"ט מ"ג ד"ה ולא נערך],

◆

תורה אור השלם

1. וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם: שמות כט לג

2. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: דברים ח י

3. וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל: ויקרא ו טז

4. וְכָל עֶרְכְּךָ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשָּׁקֶל: ויקרא כז כה

5. וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא: במדבר יח טז

6. וְאֶת אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַייָ אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם אֶל הַכֹּהֵן: ויקרא ה כה

7. וְאִם מָךְ הוּא מֵעֶרְכֶּךָ וְהֶעֱמִידוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהֶעֱרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יַד הַנֹּדֵר יַעֲרִיכֶנּוּ הַכֹּהֵן: ויקרא כז ח

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נהי וכו' לעולם הס"ד ואח"כ מ"ה דקא אכלו קדשים והך אכילת: (ב) ד"ה ד"א נפשות וכו' בערכך דהיינו כצ"ל ותיבת נפשות נמחק:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' ועדיין היא מפרכסת. ע' ב"ק דף עו ע"א תוס' ד"ה שחיטה. ושם ע"ב תוס' ד"ה בשוחט. חולין דף פד ע"א תוס' ד"ה בעינן:

◆

רבינו גרשום

וגואלין לעולם. וכדמפרש התם: קמ"ל. דאיתנהו במצות דראש השנה מ"ט אע"ג דליתנהו בהשמטת קרקע איתנהו בהשמטת כספים ובשילוח עבדים כישראל: ואכלו אותם אשר כופר בהם. מלמד שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים והא אכילה חובה היא ולא תיבעי זימון קמ"ל ואכלו ושבעו בשביעה תלה רחמנא והא איתהני: לא צריכא דקא אכיל תרומה. תרי כהנים וחד זר אכיל חולין: כל כהן ששוקל. מביא מחצית השקל לתרומת הלשכה: אינו חוטא. ואם אינו שוקל אינו חוטא שהרשות בידו: דורשין מקרא [זה]. להנאת עצמן לפטור מן השקלים: [שלנו הן. שבאין מתרומת הלשכה היאך אנו יכולין לוכל מהן]: ולבן בוכרי. אמאי אמר אינו חוטא כיון דלא מחייב הא קא מעייל חולין לעזרה הנהו קרבנות הלקוחין משקליהן: דמסרי להו לצבור. להנהו שקלים מתנה לצבור הא לאו הכי לא מצו מייתו: א"ל אביי האי. קרא וכל ערכך לאו להכי אתא אלא להכי אתא דכל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותי' משקל. שאם העריך אדם את חברו ואין ידו משגת ליתן שקל אינו נותן כלום אבל אם לאחר מכאן העשיר ישלם ערכו משלם אבל אם משיג ליתן שקל ונתן אפי' העשיר לאחר מכאן אינו נותן יותר: אלא אמר אביי איצטריך. למימר כהנים דסד"א כו': א"ל רבא אלא מעתה גבי איל אשם [דכתיב והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים] הכי נמי נימא הואיל ואקיש ערכין לאשם לימא כל דאיתיה בערכין איתיה באיל אשם: [אלא אמר רבא. איצטריך למיתנא כהנים דס"ד ישראל לפני כהן משום דכתיב בפרשה דבר אל בני ישראל: קמ"ל. דכהנים נמי בכלל ישראל: [ערך סתם. מפרש א) אמר מר לקמן האי וכולה ברייתא]: ערך כולו הוא נותן. היכא דאמר ערכי עלי: ואינו נותן ערך אבריו. כדתנן [אמר] ערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר כלום אבל אם העריך אבר שהנשמה תלויה בו כגון ראשו או לבו חייב ליתן ערך כולו משום דכתיב בערכך נפשות: נפשות ולא את המת. מעריך אתה את שנפשו בו ואי אתה מעריך את המת: [וגוסס אינו בהעמדה]:

א) נראה דצ"ל לקמן באמר מר מפרש לכולה ברייתא.

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה א סמג עשין ד טוש"ע א"ח סימן תרפז סעיף ב:

ב [מיי' פ"ה מהל' ברכות הל' ו]:

לח ג מיי' פ"א מהל' שקלים הלכה ז:

לט ד מיי' פ"א מהלכות ערכין הלכה ח:

מ ה מיי' פ"ב מהל' ערכין הלכה א:

מא ו מיי' שם פ"א הלכה יג:

מב ז מיי' שם הלכה יט.

◆

מוסף רש"י

וגואלין לעולם. לפי שנאמר בישראל במוכר בתי ערי חומה (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה נחלט, אבל בלוים גאולת עולם תהיה ללוים, ולפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (שם) במספר שני תבואות ימכר לך, שאינו מותר לגאול פחות משתי שנים, אבל לוים גואלין מיד, לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה (שם כז) ואם לא יגאל את השדה בעלים ומכר גזבר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד אלא יוצאה לכהנים ביובל, הלוים גואלין לעולם, והאי דאמרי הכא ליתנהו במצות יובל, קאי אמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר, שאין יובל מפקיע מיד המקדיש אם לוי הוא, כדרך שמפקיע מיד ישראל (ר"ה כט.). נהי דליתנהו כו'. קמ"ל גרסינן ולא גרסינן נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות כו' דהא ודאי איתנהו, בין שלקחו הם מישראל מחזירין ביובל, דלא נפקי לוים מכלל כל מצות והדינין, בין שלקחו ישראל מהן מן האלפים אמה שניתנו לחוץ לעריהם, יוצא ביובל, ואפילו בתי ערי חומה שאין חוזרין לישראל ביובל חוזרין להם, דכתיב (ויקרא כה) ואשר יגאל מן הלוים וגו' (ר"ה שם). וישראל במעמדן. עומדין על תמידי צבור בשעת הקרבן, כדתנן במסכת תענית (כו.) תשמרו להקריב לי במועדו, היאך שומר אם אינו עומד על גביו, תיקנו נביאים הראשונים כ"ד משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמד כו' (מגילה ג.). הכל מעריכין. אם אמר על אחד ערך פלוני עלי נותן ערך אותו פלוני כפי שניו, שהערך ניתן לפי השנים הכתוב בפרשת ערכין ואחר שנות הנערכים הולכים (לעיל ב.). אלא לבן בוכרי. האומר אין כהנים חייבים בשקלים (מנחות כא:). כל כהן ששוקל. שמביא שקלו ללשכה באדר, אינו חוטא. מדקאמר אינו חוטא מכלל דלכתחילה לא מיחייב, וטעמא מפרש במסכת שקלים דכתיב כל העובר על הפקודים, ושבט לוי לא נפקד, ואע"ג דליכא למימר הא מייתי חולין לעזרה, אפילו הכי אינו חוטא, כדמפרש לקמן (שם). שאינו שוקל חוטא. דכל הראוי ליפקד קאמר, דהיינו מבן כ' שנה ומעלה (שם מו:) בשקלים מפרש טעמא דכתיב זה יתנו, זה בגימטריא שנים עשר שבטים, והיינו גם שבט לוי, וכל העובר מפרש התם כל העובר בים סוף (שם כא:). שלנו הם. אם אנו נותנים שקלים ללשכה נמצאו באין אף משלנו, שהרי כל הקרבנות מן הלשכה באין, ור' יוחנן בן זכאי לא דריש וכל מנחת כהן אלא במנחה שהכהן מביא מביתו בפני עצמו, משום הכי אמר חוטא (שם מו:).

◆

שינויי נוסחאות

א] לא צריכא לבטולי עבודתם (ש"מ), ב] סד"א. ס"א ואכלת ושבעת וברכת כתיב והני כהנים לכפרה אכלי דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם קמ"ל ואכלת אמר רחמנא והא איתנהו (ש"מ), ג] לא ליצטרפו (ש"מ), ד] אמר רבה לא (ש"מ), ה] בערוך ערך בן כוזי גרס כוזבי, ו] ומסר להו לציבור (ש"מ), ז] הכהן והעריך אותו הכהן ישראל לפני כהן ולא (ש"מ), ח] ערך סתם (ש"מ), נ"ל סתם בכל הסוגיא, ט] נותן ואינו נותן ערך איבריו יכול (ש"מ), י] נ"ל דרבה, יא] לא מיחייבי דכתיב כל העובר (ש"מ), יב] כל, שמות ל. רש"ש, יג] דלא גמירי אלא להנאתן (צ"ק), יד] מתניתין למיתני (ש"מ), טו] תיבות דלא גמירי היו בדפ"ר בסוף ד"ה חוטא וע"פ הגהת בה"ז הועתקו לסוף ד"ה דמסר ובצ"ק כתב דמקומם לעיל בד"ה אלא שהכהנים, טז] העריך אבר שהנשמה: (ש"מ), יז] השמטת כספים גבי יובל דהא תניא בספרא בשנת (ש"מ), יח] בספרי ליתא מלת כנענים וט"ס הוא וכן להלן, יט] הס"ד ומה"ד מצטרפין (צ"ק), כ] דלא מצי למימר שדורשין כצ"ל [ותיבת משום נמחק] (ש"מ), כא] ואיתנהו בדמים איתנהו בערכין ואברים נמחק] (ש"מ) והצ"ק גורס הואיל ואיתנהו אברים בדמים איתנהו נמי בערכין הס"ד, כב] בערכין הוא דהא איתרבי מנוול (ש"מ), כג] והא בפ"ב דחולין אמרינן שחט (ש"מ), כו] אפ"ה ס"ד דלא הוי (צ"ק),

שיטה מקובצת

[illegible]